

# „Láda fia”

## MÁJUS 1.



A magyar nyelvterület nagy részén május 1-jére virradó éjszaka állították, illetve állítják a májusfát. Másik jeles alkalma pünkösd. A május elsején állított fákat pedig sokfelé éppen pünkösdkor bontják le. A májusfa, a zöld ág a természet megújulásának a szimbóluma, és legtöbb esetben az udvarlási szándék bizonyítéka, szerelmi ajándék is.

A magyar nyelvterületen a májusfa-állításnak két jellegzetes formája ismert: az egyik a lányos házakhoz vitt májusfa, a másik a középületek, kocsmák előtt felállított májusfa.

A májusfák beszerzése mindkét esetben a mindenkori legények, legénybandák feladata. A májusfának alapvetően két változata van: kivágott, sudár, esetenként kérgétől megtisztított fa, melynek csak a tetején hagyták meg a lombját, vagy virágzó, zöldellő gallyak, ágak. A magyar nyelvterületen a májusfák tájanként változó típusba sorolhatók, így Nyugat-Magyarországon a letisztított kérgű fa, tetején lombbal, vagy magas póznára erősített zöld ág, az Alföldön többnyire kisebb, egészében felhasznált fa a jellemző. Északkelet-Magyarországon is ehhez az utóbbihoz hasonló módon készítik a májfát, de újabban terjed a virágsokor, illetve a virágkosár ajándékozása. A csehszlovákiai magyar adatok magas fákra, az erdélyiek azonban inkább zöld ágakra utalnak.

A fákkal kapcsolatosan kétféle követelmény lehetett: sudár, magas legyen vagy fiatal, zsenge. Az ágak pedig zöldek vagy virágosak. A helyi lehetőségeknek megfelelően változik a fa fajtája, mely lehetett nyárfa, nyírfa, fenyőfa, fűzfa, virágzó cseresznyeág, meggyág, orgona stb.

A májusfa eredetéről és már a múlt században is meglévő változatairól az alábbiakat olvashatjuk: „Minden év május elsején a falukban, városokban, sok épület előtt lehet leszúrva látni virító zöld levelű, ágasbogas, karcsú, magas fákat, melyeken virágok, szalagok, déli gyümölcsök, italok, fűzerek stb. díszelnek. Falvakon nőtlen ifjak kedveseik ablaka előtt állítják fel május 1-ső napján virradóra a májusfát.

Színes papírszalagokkal díszítették. Kapura vagy kútgémre tették. Titokban csinálták, hogy ne vegyék észre, a negyvenes években csokoládét, narancsot is kötöttek rá. A májusfát vagy májusi gallyat világosig őrizni kellett. A két háború között divatba jött a szerenád, az éjjelizene május elsején. Nagykőrösön amelyik lánynak már volt udvarlója, az május 1-jén kapott májusfát. Leggyakrabban nyárfa volt, de állítottak vadkörte, orgonát, vadpiszkét is. A fákra színes papírszalagokat akasztottak. Ezután szerenádokat adtak, amit a lánynak fogadni illett egy szál gyufa meggyújtásával. A szerenádok követően a lány kiment és borral kínálta a legényeket.

Ma van május első vasárnapja  
Kinn alszik a legény a kapuba.  
Kejj fel legény oda van a kalap,  
A májusfa a zöld erdőbe maratt  
Nem maratt ott mer én elültettem  
Mit tehetek ha ellopták tőlem.

(Ortutay 1934: 162–163)

Hallottátok-e már híré,  
Külső Jancsi legénységét,  
Fűrészszel vágja ja májfát,  
Hogy ne hallja kopogását.

# „Ládafia”

Fel-felveti a vállára,  
Viszi Kati udvarába.  
Kelj fel Kati, itt a májfa.  
Jóéccakát, vigyázz rája.

Felkel Kati az ágyából,  
Kendőt keres a ládából.  
Itt van anyám, kösse rája,  
Száz forint ennek az ára.

(Kotics 1986: 94)

A legény a lánynak titokban állított májusfát Topolyán is. A fát a legény előre feldíszítette szalagokkal, kendővel, cukorral, fűszével, tükörrel stb. A legények vetélkedtek, hogy ki tud szebb májusfát díszíteni. Ha két legény is udvarolt a lánynak, őrizni kellett a fát, hogy a másik el ne lopja.

A Drávaszögben májusfát állítanak a lányos házak elé, a kocsmák elé, és a kislányoknak is. Májusfának füzet vagy nyárfát állítanak. Szalagokkal díszítik, esetleg üveg is kerül rá. A fa magassága és formája a legény érzelmeit mutatja. A fákat a hónap utolsó napján ássák ki, azok, akik felállították. A fa állításakor és kivételkor egyaránt megvendégelik a legényeket.

A lányok számára állított májusfa korábbi jelentéstartalma elhomályosulóban van.

A májusfa másik típusa a közösségi májfa, melyet középületek, kocsmák elé állítanak. Sokfelé, ahol a két szokás együttesen élt, újabban már csak az utóbbit gyakorolják. Például Sárkeresztesen a kocsmák elé állították a fát, a hetvenes években a tsz-iroda elé is, de már 1945 óta nem állítanak a lányok udvarára.

Topolyán akác, nyárfa és bodzafa volt a májusfa. Közös májusfát állítottak a munkások vagy a cselédek, ahol dolgoztak vagy szolgáltak. A község háza előtt állt a tisztviselőké és mindenkié. Állítottak útkereszteződéseken, nagyobb tanyákon, kocsmák elé is. A májusfára színes papírt és selyemszalagokat kötöztek. Került rá ital és édesség. A birtokon vagy a téglagyárban a tulajdonos zenészekről is gondoskodott. A község háza előtt felállított fánál rézfúvósok zenéltek. A májusfa a hónap végéig maradt a helyén.

Május elsejéhez néhány *időjárásjósló*, földműveléssel kapcsolatos és egyéb hiedelem kapcsolódott. E nap időjárása mutatja, milyen lesz a jövő tél. A Mura-vidéken nem ajánlatos borsót vetni, ellenben a szlavóniaiak kendervetésre alkalmas időpontnak tartották. Az ezen a napon köpült vajat *Fülöp-Jakab vajának* nevezték, és fülfájás ellen kenték a fülüket vele Turán. Jászdózsán úgy vélték, hogy sűrűbb lesz a tej, ha május 1-jei harmatot adnak a jószágnak. Szeged környékén régi hiedelem szerint bodzával díszítették a házat a boszorkányok ellen.

Május elseje a munkásosztály nemzetközi ünnepe. Hazánkban először 1890-ben rendeztek május elsejei felvonulást Budapesten. A felvonulást követő utcabálok, majálisok, a felvonulásokon szereplő májusfák hagyományos tavaszi szokáselemeket őriznek.

# „Láda fia”



## Időjóslo mondókák, népi ritmusok:

„A májusi eső aranyat ér.”

„Május hűvössége, a gazdának üdvössége.”

Ess eső, ess,  
holnap délig ess,  
Zab szaporodjék,  
búza bokrosodjék,  
Az én hajam olyan legyen,  
mint a csikó farka,  
Még annál is hosszabb,  
Mint a Duna hossza.

<https://www.youtube.com/watch?v=H58K5lvs-E>

## Dalok játékok:

Szerelem és nász idősza. Zöld ág és zöld levél napja, a tavaszi virágzás, beporzás, zsendülés, ég által megáldott, megtermékenyített föld öröm ünnepe.

„Így tedd rá! – Hol jársz, Hová méysz...” <https://www.youtube.com/watch?v=QuelhXUtKpQ>

„Cickom, cickom...” <https://www.youtube.com/watch?v=mZyIHDyIbd8>

„Fehér lilomszál...” <https://www.youtube.com/watch?v=raZwE02bpJM>

„Daniéknál...” <https://www.youtube.com/watch?v=aTY3QkRJCLQ>

# „Láda fia”

Monológok: „Bújj, bújj zöld ág...”

<https://www.youtube.com/watch?v=7hO9K5xdmYo>

„Hold, hold fényes lánc... „

<https://www.youtube.com/watch?v=i3IJIsEjSv0>

„Somogyi ugrós...”

<https://www.youtube.com/watch?v=RR0sXGr2NEo>

Žapus játék: „Hej tulipán, tulipán...”

<https://www.youtube.com/watch?v=FjvDTgwFvY>

„Jöjj el átul, jöjj el... „

<https://www.youtube.com/watch?v=sjyUjVCbt-s>

„Itthon vagy-e hidaszmaster...”

<https://www.youtube.com/watch?v=DEehE0UCeb8>

Május első vasárnapján ünnepeljük Anyák napját.

A magyar paraszti kultúrában nincsenek hagyományai, viszont annál több Anyáról szóló népdalt őrzünk. Ebből kiválasztva, ezúton is szeretnénk köszönteni az Édesanyákat.

<https://www.youtube.com/watch?v=HFKcLM3ues0>

